

ՕՐՈՒՍՆ ԳԻՐԳԵՐ - ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆՆԵՐ

LES LIVRES DU JOUR - RECENSIONS

DAVID ANHAGHT

The «Invincible» Philosopher

Prof. AVEDIS K. SANGIAN, editor

Atlanta, Georgia, 1986, pp. 150.

Լուս Անճելըտի՝ ԵՈՒ. ՍԻ. ԷԼ. ԷՅ. Համալսարանի՝ Հայագիտական ամսյիտնի վարիչ՝ Փրոֆ. Անետի Սանճեանի կողմէ վատարուած Հայագիտական կարեւոր Հրատարակութիւն մըն է անգլերէն լեզուով, նուիրուած Հայ մեծանուն փիլիսոփայ՝ Դաւիթ Անյաղթի:

Դաւիթ Անյաղթ իմացական հեղինակատար անձնաւորութիւն մըն է, ծնած 470ական թուականներուն եւ մահացած 550-560ի շուրջ: Ա՛յլ խօսքով, Դաւիթ Անյաղթ ապրած ու ստեղծագործած է մեր ազգային մեծագոյն իրագործումներու ամենամօտիկ շրջանին: Արդարեւ, Հայաստանի քրիստոնէականացումը՝ Դ. դարուն եւ ազգային այբուբենի որդեգրումը՝ Ե. դարուն, մղան սրտմտկան երկու կարեւորագոյն հեղեղութիւնները, որոնք Հիմնականօրէն որոշադրեցին կրօնական թէ՛ ազգային յատկանիշները՝ Հայկական իմացականութեան, գրական եւ գեղարունաստեղծական կեանքին: Յեղաշին այս յատուկ մշակոյթը զարգացաւ առաւելաբար - գրեթէ ամբողջապէս - Հայ եկեղեցականներու կողմէ՝ զանազան վանական հաստատութիւններու մէջ:

Ե. դարուն, յոյն եւ ասորական վրօնական, եկեղեցապատմական, Հայրախօսական եւ փիլիսոփայական կարեւոր գործերու հայերէնի վերածումը (թարգմանութիւնները) եւ նոր գործերու ստեղծումը, յառաջացուց ամբողջ փայլուն ժամանակաշրջան մը իմացական եւ գրական գործունէութեան (թէ՛սեւ Հաղիւ 50 տարի), որ Հայ ժողովուրդի իմացական պատմութեան ճիշդագոյնը նկատուեցաւ: Անիկա եղաւ շրջան մը, որ ճովացուց քրիստոնէական գրական ամենաշուքեան կալուածը:

Այդ ցայտուն ժամանակաշրջանի սերունդին թերեւս վերջին օղակներէն մին եղաւ Դաւիթ Անյաղթ, որ սակայն, իր կարգին եղաւ բացառիկ ներկայացուցիչը եւ նպաստողը Հայ փիլիսոփայական գրականութեան զարգացումին:

Ձգած է զանազան աշխատութիւններ՝ յատկապէս տրամաբանութեամբ հնթահողի վրայ: Իսկ յունական եւ լատին-հռոմէական շրջանակներու մէջ, իր փիլիսոփայական իմացաբանութեան համար Հռչակուեցաւ նաեւ «Ամպաք»: Հետեւած է նոր-պղատոնական փիլիսոփայական գաղափարաբանութեան. իսկ իմաստասիրական

դործերը — դժուարություններ թե՛ յայտնուած միտքերով եւ թե՛ զհեղինարան» բարդ լեզուի դործածումին պատճառով — դարձրու ընթացքին ունեցած են բազմաթիւ մեկնարանութիւններ եւ հարիւրաւոր տարիներ ծառայած են իրրեւ դասագիրք՝ միջնադարեան Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնարաններու (վանքերու) մէջ:

Դաւիթ Անյաղթի 1500ամեակը բարեպատեհ առիթ առած ֆ քրոֆ. Ա. Սանճեանին՝ հրապարակ իջեցնելու դիտական, լուրջ եւ որակաւոր ըննարկումներու հաւաքածոյ մը, որուն՝ բացի իրմէ, մասնակցած են նաեւ վեց տւրիչ դիտականներ՝ մասնագիտական դրուժիւններով:

Աւելորդ է ըսել թէ Դ. Անյաղթի նման բարդ հեղինակութիւն մը — ժամանակի աշխարհի հեռուորութեան վրայ կեցած — բաւական դժուար ֆ ճանչնալ ու զնահատել, հակառակ որ վերջին տասնամեակներուն երկարօրէն ուսումնասիրուեցան անոր գործերը:

Այս հրատարակութեան մասնակցող դիտականներն են՝ Ճորճ Նախիկեան (Խնտիանա համալսարանէն — Պլումինկթըն), Արրահամ Թէրեան (Խնորուզ համալսարանէն — Միչիկըն), Ռապըրթ Վ. Թամսըն (Հարվըրտ համալսարանէն), Հայկ Խաչատուրեան (Ուիսքոնսըն համալսարանէն — Միլուոքի), Յակոբ Ներսոյեան (Տէյթթըն համալսարանէն — Օհայոյ) եւ Միլթըն Վ. Անասթոս (Եռ. Սի. Էյ. համալսարանէն — Լոս Անճելըս):

Հատորին մէջ զետեղուած դիտական ուսումնասիրութիւնները մեծապէս կը նպաստեն աւելի լաւ ըմբռնելու Դ. Անյաղթի փիլիսոփայական նոր-սղարտոնական տեսութիւնները կամ հայեացքները, ինչպէս նաեւ անոր եղբայր վատտակը՝ հայ ժողովուրդի իմացական պատմութեան մէջ:

Փրոֆ. Սանճեանի այս հրատարակութիւնը թէեւ զուտ դիտական-մասնագիտական բնոյթ ունի, սակայն հայագիտական վալուածէն ներս պէտք է նկատուի նշանակելի նուաճում մը եւ զնահատելի գործ մը՝ յատկապէս օտար հայադէտներու եւ ուսումնասէրներու ուշադրութեան յանձնուած: